

การป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย : ความสำคัญและความท้าทาย*

Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearances: Importance and Challenges

ชนิษฐา รัตนประทุม

Khanittha Rattanaphatoom

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

Department of Rights and Liberties Protection, Ministry of Justice, Thailand.

Corresponding Author's Email: letter8833@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การออกกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ของประเทศไทย ซึ่งเป็นก้าวสำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชนในมิติของการป้องกัน ปราบปราม และเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำที่ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อันเกิดจากการทรมานหรือการทำให้บุคคลสูญหาย รวมถึงการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมและกำหนดมาตรการที่เข้มงวดต่อเจ้าหน้าที่รัฐที่ละเมิดสิทธิของประชาชน โดยมีการกำหนดโทษทางอาญาอย่างชัดเจน ตลอดจนวิเคราะห์มิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการออกกฎหมายข้างต้น

แม้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวจะเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญ แต่ก็ยังเผชิญกับความท้าทายในด้านการขาดแคลนทรัพยากร ความจำเป็นในการสร้างความตระหนักรู้ของสาธารณชนและความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ข้อเสนอแนะในบทความนี้ จึงเน้นให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเพิ่มการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน จัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีในการบันทึกการควบคุมตัวให้เพียงพอ และฝึกอบรมเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การทรมาน; การกระทำให้บุคคลสูญหาย; สิทธิมนุษยชน; การป้องกันและปราบปราม; การเยียวยาผู้เสียหาย

Abstract

This article aims to analyze the enactment of the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565 (2022) in Thailand, which is an important step in protecting human rights in the dimensions of prevention, suppression, and compensation for victims of acts that violate human dignity resulting from torture or enforced disappearance, including improving the justice process and setting strict measures against state officials who violate the rights of citizens, with clear criminal penalties, as well as analyzing various dimensions resulting from the enactment of the above laws.

*Received February 16, 2025; Revised June 11, 2025; Accepted June 20, 2025

While the implementation of this law marks significant progress, it still faces challenges, such as resource shortages, the need to raise public awareness, and cooperation from various agencies. Therefore, the recommendations in this article emphasize that the Department of Rights and Liberties Protection should increase public education on human rights, ensure sufficient technological equipment for recording detentions, and provide training for state officials to enhance the effectiveness and transparency of law enforcement.

Keywords: Torture; Enforced Disappearance; Human Rights; Prevention and Suppression; Victim Redress

บทนำ

การทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายเป็นปัญหาสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเพียงต่อเฉพาะตัวเหยื่อเท่านั้น ยังกระทบถึงครอบครัว และสังคมโดยรวม ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญกับข้อกล่าวหาและกรณีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จากสถิติที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้รวบรวมและจัดทำขึ้นในระหว่างที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ยังไม่ประกาศใช้รัฐบาลมีการดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหการกระทำทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรื่องราวร้องทุกข์กรณีถูกกระทำทรมานและถูกบังคับให้หายสาบสูญ เพื่อกำหนดมาตรการป้องกัน การรับเรื่องราวร้องทุกข์ การติดตามตรวจสอบกรณีต่าง ๆ และการเยียวยาผู้เสียหายจากการถูกกระทำทรมานและถูกบังคับให้สูญหาย โดยมีสถิติการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการคัดกรองกรณีถูกกระทำทรมานและถูกบังคับให้หายสาบสูญ (กรณีการถูกกระทำทรมาน) ภายใต้คณะกรรมการฯ ตั้งแต่ปี 2560-2563 ได้รับเรื่องร้องเรียนกรณีการกระทำทรมานทั้งสิ้น 258 กรณี และการบังคับให้หายสาบสูญอีก 5 กรณี รวมทั้งสิ้น 263 เรื่อง (Kongkunakornkul, 2021) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐในลักษณะที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นหายไปโดยไม่สามารถติดตามหรือระบุตำแหน่งได้ ซึ่งสร้างความกังวลทั้งในประเทศและในเวทีระหว่างประเทศการตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าวประเทศไทยได้ดำเนินการเชิงรุกในการแก้ไขปัญหาโดยการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 การตรากฎหมายนี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของประเทศในการปกป้องสิทธิมนุษยชนและยกระดับมาตรฐานกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาต่อต้านการทรมานของสหประชาชาติ

อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายใหม่นี้ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ตั้งแต่การปรับเปลี่ยนกระบวนการยุติธรรม การอบรมเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ไปจนถึงการสร้างวัฒนธรรมความรู้ในสังคม บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขในมิติต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในการยุติการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายในประเทศไทย

ความสำคัญของการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย

การป้องกันการทรมานและการทำให้สูญหายเป็นเรื่องสำคัญที่สะท้อนถึงความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มาจากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยเห็นว่า สิทธิและเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลนั้นย่อมได้รับการคุ้มครองที่เท่าเทียมกัน มนุษย์ทุกคนที่เกิดมามีสิทธิเท่าเทียมกันเช่นไม่ว่าจะเป็นความแตกต่าง อาชีพ

หน้าที่ ขนชาติ ศาสนา สีผิว ภาษา หรือในสถานะใดๆ ก็ตามทุกคนล้วนเกิดมาพร้อมมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ชน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติและไม่อาจถูกแบ่งแยกได้ (Sarak, 2024) จนนำมาสู่การตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ซึ่งให้ความสำคัญในการเสริมสร้างระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่อย่างเคารพสิทธิของประชาชนและมีมาตรการที่ชัดเจนในการเยียวยาผู้เสียหาย ภายใต้อำนาจ 3 หลักการสำคัญ (Amnesty International Thailand, 2024) คือ ป้องกัน ปราบปราม เยียวยา

1. เพื่อป้องกัน ไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐทรมาน หรือกระทำการที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ต่อประชาชนหรือผู้ต้องหา เช่น กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐ ทุกหน่วยงาน ทั้งตำรวจ ทหาร เจ้าหน้าที่ป่าไม้ สรรพสามิต หากจับกุมผู้ใด ต้องแจ้งอัยการและฝ่ายปกครองทันที และต้องบันทึกวิดีโอการจับและควบคุมตัวบุคคลตลอดเวลา จนกว่าจะส่งตัวให้พนักงานสอบสวน และต้องทำบันทึกการจับกุมและควบคุมตัวโดยละเอียด เพื่อให้ตรวจสอบได้

2. เพื่อปราบปราม เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำความผิด โดยกำหนดให้ เจ้าหน้าที่รัฐ ทุกหน่วยงาน หากทรมาน กระทำการที่โหดร้าย หรือการอุ้มหายประชาชน จะต้องถูกดำเนินคดีและถูกลงโทษ

3. เพื่อเยียวยา ประชาชนที่ถูกเจ้าหน้าที่รัฐทรมาน ถูกกระทำอย่างโหดร้าย หรือครอบครองผู้ถูกเจ้าหน้าที่รัฐอุ้มหาย นอกจากมีสิทธิได้รับค่าเสียหายจากรัฐ ยังมีสิทธิได้รับการเยียวยาประการอื่น เช่น การฟื้นฟูร่างกายและจิตใจ นอกจากนั้น หากคนในครอบครัวถูกเจ้าหน้าที่รัฐอุ้มหาย ตำรวจหรือดีเอสไอหรืออำเภอ จะต้องสืบค้นจนกว่าจะมีหลักฐานที่เชื่อได้ว่าผู้ถูกอุ้มนั้นเสียชีวิต หรือหากยังมีชีวิต อยู่ที่ใด อย่างไร

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่า ตามหลักการข้างต้น การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ถือเป็นความก้าวหน้าสำคัญของระบบกฎหมายไทย ที่มุ่งเน้นการปกป้องสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมที่เป็นธรรม อย่างไรก็ตาม การป้องกัน ปราบปราม และเยียวยา แม้จะมีมาตรการที่ชัดเจน แต่มุมมองของผู้เขียนเห็นว่า ยังมีความท้าทายในการปฏิบัติที่ควรขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้

(1) การเสริมสร้างกลไกการตรวจสอบและติดตามผล ซึ่งแม้กฎหมายกำหนดให้มีการบันทึกวิดีโอและรายงานการจับกุมโดยละเอียด แต่ในทางปฏิบัติ การบังคับใช้ยังอาจมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากร เช่น การขาดแคลนอุปกรณ์หรือบุคลากรที่มีความชำนาญ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของกระบวนการ

(2) การสร้างความตระหนักรู้แก่เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน แม้กฎหมายฉบับนี้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับและประชาชนเข้าใจถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรม การจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งจำเป็น

(3) การสนับสนุนด้านจิตวิทยาและสังคมแก่ผู้เสียหาย ซึ่งนอกจากการชดเชยค่าเสียหาย การเยียวยาผู้เสียหายควรรวมถึงการฟื้นฟูสภาพจิตใจและการสนับสนุนด้านสังคม เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

อนุสัญญาระหว่างประเทศ

อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (UN Convention Against Torture) หรือ (UNCAT) โดยเปิดให้ประเทศสมาชิกลงนามในสัตยาบันและภาคยานุวัติเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1984 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน ค.ศ. 1987 ซึ่งประเทศไทยได้ลงนามและให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2550 ทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องตรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำอนุสัญญาการคุ้มครองบุคคล

จากการบังคับให้สูญหาย (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance) หรือ (CED) ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้ เปิดให้มีการลงนามตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 23 ธันวาคม 2553 โดยประเทศไทยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2554 เห็นชอบการลงนาม เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2555 และให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2567 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 13 มิถุนายน 2567 (Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand, 2024) ผู้เขียนเห็นว่าการลงนามและให้สัตยาบันดังกล่าว เป็นการแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการคุ้มครองประชาชนจากการทรมานและถูกบังคับให้หาย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

เจตนารมณ์และที่มาของกฎหมาย

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 139 ตอน 66 ก วันที่ 25 ตุลาคม 2565 ตราขึ้นเพื่อสะท้อนความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในระดับสากล โดยมีพื้นฐานมาจากความจำเป็นในการปฏิบัติตามพันธกรณีของไทยได้ลงนามไว้ในอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CAT) อนุสัญญาคู่ครองบุคคลจากการบังคับให้สูญหาย (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance - CED) นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกัน ปราบปราม และเยียวยาอาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเคยเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมมาอย่างต่อเนื่อง เจตนารมณ์ของกฎหมายนี้จึงมุ่งเน้นให้เกิดระบบที่โปร่งใส มีมาตรการป้องกันที่ชัดเจน และกลไกการติดตามตรวจสอบที่เข้มงวด โดยการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำการทรมานหรือทำให้บุคคลสูญหายอย่างชัดเจน และส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมในการเยียวยาผู้เสียหายและครอบครัวอย่างครอบคลุม

สาระสำคัญของกฎหมาย

มีการกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษสำหรับการทรมานและการทำให้สูญหายในกฎหมายนี้ ครอบคลุมทั้งการป้องกันการทรมาน การบันทึกข้อมูลผู้ถูกควบคุมตัว และการเยียวยาเหยื่อและครอบครัว โดยมีสาระสำคัญสังเขป ดังนี้

บททั่วไป

การกำหนดนิยามที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“เจ้าหน้าที่ของรัฐ” หมายความว่า บุคคลที่ใช้อำนาจรัฐ หรือได้รับมอบอำนาจ หรือได้รับการแต่งตั้ง อนุญาต สนับสนุน หรือยอมรับโดยตรงหรือโดยปริยาย จากผู้มีอำนาจรัฐให้ดำเนินการตามกฎหมาย

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายหรือจิตใจจากการทรมานการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือทำให้บุคคลสูญหาย และรวมถึงสามี ภรรยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส ผู้อุปการะและผู้อยู่ในอุปการะของผู้ถูกระทำให้สูญหาย

“ควบคุมตัว” หมายความว่า การจับกุมตัว ชัง กักตัว กักขัง หรือกระทำการอื่นในทำนองเดียวกันที่เป็น การจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคล

นอกจากนี้ยังกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายนี้

การกำหนดความผิดและบทลงโทษ

กำหนดการกระทำความผิดในกรณีการทรมานที่เจ้าหน้าที่รัฐทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมาน เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น การได้ข้อมูล การลงโทษ หรือการเลือกปฏิบัติ กฎหมายนี้ยังครอบคลุมถึง การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และการทำให้บุคคลสูญหาย บทลงโทษที่กำหนดไว้มีความเข้มงวด เช่น จำคุกตั้งแต่ 5 ถึง 15 ปี สำหรับการทรมาน และเพิ่มโทษหากเหยื่อได้รับอันตรายสาหัสหรือตาย กล่าวคือ

1. ความผิดฐานกระทำความทรมาน กำหนดอัตราโทษจำคุก 5 - 15 ปี และปรับ 100,000 - 300,000 บาท ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำให้ผู้อื่นเกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างร้ายแรงแก่ร่างกายหรือ จิตใจ เพื่อวัตถุประสงค์

- ให้ได้ข้อมูลหรือคำรับสารภาพจากผู้ถูกกระทำหรือบุคคลที่สาม
- ลงโทษผู้ถูกกระทำเพราะเหตุอันเกิดจากการกระทำหรือสงสัยว่ากระทำของผู้นั้นหรือบุคคลที่สาม
- ช่มชู้หรือขู่ข่มขู่ผู้ถูกกระทำหรือบุคคลที่สาม
- เลือกปฏิบัติไม่ว่ารูปแบบใด

2. ความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย กำหนดอัตราโทษจำคุก 5 - 15 ปี และปรับ 100,000 - 300,000 บาท ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคุมตัว หรือลักพาตัว โดยปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำ หรือปกปิดชะตา กรรมหรือสถานที่ปรากฏตัวของบุคคลนั้นที่ส่งผลให้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และการกระทำนั้นให้ ถือว่าเป็นความผิดต่อเนื่องจนกว่าจะทราบชะตากรรมของบุคคลนั้น

3. ความผิดฐานกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กำหนดโทษ จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐ ลงโทษหรือกระทำ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกลดทอนคุณค่าหรือละเมิดสิทธิขั้น พื้นฐานความเป็นมนุษย์ หรือเกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานแก่ร่างกายหรือจิตใจ แต่ไม่รวมถึง อันตรายเป็นผลปกติ หรือสืบเนื่องจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยถ้าผู้ถูกกระทำรับอันตรายสาหัส กำหนดอัตราโทษจำคุก 10 - 25 ปี และปรับ 200,000 - 500,000 บาท และถ้าผู้ถูกกระทำถึงแก่ ความตาย กำหนดอัตราโทษจำคุก 15 - 30 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับ 300,000 - 1,000,000 บาท

ทั้งนี้ ห้ามอ้างพฤติการณ์พิเศษในภาวะสงครามหรือภัยคุกคามที่จะเกิดสงคราม ความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศหรือสถานการณ์ฉุกเฉินสาธารณะอื่นใด เพื่อให้การกระทำความผิดเป็นการกระทำที่ชอบ ด้วยกฎหมาย และห้ามหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐขับไล่ ส่งกลับ หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดน หากมี เหตุสมควรเชื่อได้ว่าบุคคลนั้นจะไปตกอยู่ในอันตรายที่จะถูกกระทำความทรมานถูกกระทำโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือถูกกระทำให้สูญหาย แต่ก็มีข้อยกเว้น ความผิดฐานกระทำ ทรมานและความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย ไม่ถือว่าเป็นความผิดที่มีลักษณะทางการเมืองตามกฎหมาย ว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และตามกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ ในเรื่องทางอาญา

ในกรณีความผิดฐานกระทำให้บุคคลสูญหาย เจ้าหน้าที่ต้องสืบสวนจนกว่าจะพบ บุคคลที่ถูกกระทำให้ สูญหายหรือหลักฐานที่น่าเชื่อว่าบุคคลนั้น ถึงแก่ความตายและทราบรายละเอียดการกระทำความผิดและรู้ตัว ผู้กระทำความผิด

3 ฐานความผิด
เจ้าหน้าที่ของรัฐ
จู่โจม หาย กระทบ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ บุคคลที่ใช้ อำนาจรัฐ หรือได้รับมอบอำนาจ หรือได้รับแต่งตั้งจาก หน่วยงาน สันติบาล หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง หรือโดยปริยาย ฯ

กรรมาน	ทำให้บุคคลสูญหาย	กระทำการโหดร้าย
ทำให้ผู้อื่นเจ็บปวดหรือถูกข่มขู่ อย่างเป็นอย่างร้ายแรงต่อร่างกายหรือจิตใจ เพื่อ... ให้ข้อมูลหรือ คำรับสารภาพ จากผู้กระทำความผิดทุกกล่าวน ข่มขู่หรือขู่เบียดเบียน ผู้ถูกกระทำหรือบุคคลที่สาม เลือกปฏิบัติ ไม่รู้จักแบบใด ลงโทษผู้ถูกกระทำ เพราะเหตุเกิดจากการกระทำ หรือสงสัยว่ากระทำของผู้อื่น หรือบุคคลที่สาม	ควบคุมตัว ลักพาตัว ปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำ หรือ ปกปิดชะตากรรมหรือสถานที่ปรากฏตัว ของบุคคลนั้นที่ส่งผลให้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย	ลงโทษหรือกระทำการโหดร้าย รับนุญธรรม ย้ายศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ ทำให้ผู้อื่นถูกลดทอนคุณค่าหรือละเมิดสิทธิ ขึ้นพื้นฐานความเป็นมนุษย์ หรือเจ็บปวด หรือถูกข่มขู่ แต่ร่างกายหรือจิตใจ แต่ไม่รวมถึงอันตรายที่เป็นผลปกติ หรือจากการลงโทษที่ชอบด้วยกฎหมาย

โทษ! จำคุก 5 - 15 ปี และปรับ 100,000 - 300,000 บาท

โทษหนักกว่าทั้งนี้
ถ้าผู้ถูกกระทำ...

ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัส จำคุก 10 - 25 ปี และปรับ 200,000 - 500,000 บาท ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย จำคุก 15 - 30 ปี หรือ จำคุกตลอดชีวิต และปรับ 300,000 - 1,000,000 บาท	-18 อายุไม่เกิน 18 ปี หญิงตั้งครรภ์ พิการทางร่างกาย หรือจิตใจ
--	---

กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร ต้องรับโทษในราชอาณาจักร ตามมาตรา 10 ประมวลกฎหมายอาญา

ห้ามอ้างพฤติการณ์พิเศษ
ภาวะสงคราม หรือภัยคุกคามที่จะเกิดสงคราม ความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศ หรือสถานการณ์ฉุกเฉินสาธารณะอื่นใด เพื่อให้การกระทำความผิดเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

ห้ามช่วยเหลือจนหรือเจ้าหน้าที่
จับใส่ สังกัด หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนหากมีเหตุสมควร เชื่อได้ว่า บุคคลนั้นจะไปตกอยู่ในอันตรายที่จะถูกกระทำการ ข่มขู่ คุกคาม โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย้ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือถูกระงับสิทธิ

สำนักงานกิจการยุติธรรม @wearecjo พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

Picture 1: Three Criminal Offenses Committed by State Officials: Abduction, Enforced Disappearance, and Torture

Source: Office of Justice Affairs, Ministry of Justice; Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act, B.E. 2565 (2022)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ถือเป็นก้าวสำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยมีเจตนารมณ์ชัดเจนในการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ และการกำหนดฐานความผิดที่ครอบคลุมพร้อมบทลงโทษที่เข้มงวด จะช่วยยับยั้งการกระทำที่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยเจ้าหน้าที่รัฐ

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ คือ การบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมในหมู่เจ้าหน้าที่และประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเคารพต่อกฎหมายนี้ อย่างแท้จริง การอบรมและปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็น ควบคู่กับการเสริมสร้างกลไกการตรวจสอบที่มีความโปร่งใสและเป็นอิสระ ซึ่งจะช่วยให้กฎหมายฉบับนี้สามารถบรรลุผลสำเร็จ

ในการป้องกันและปราบปรามการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดในบทวิเคราะห์ความท้าทายเป็นลำดับถัดไป

การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย

กฎหมายนี้ได้ตามมาตรา 14 บัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย” โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงมหาดไทย อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ นายกษัตริย์ศึก และประธานสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวน 6 คน โดยกำหนดให้อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแต่งตั้งข้าราชการของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจำนวนไม่เกิน 2 คน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการมีหน้าที่หลักในการเสนอแนะทางปรับปรุงกฎหมายและนโยบายเพื่อป้องกันและปราบปรามการทรมาน การกระทำโหดร้าย และการทำให้บุคคลสูญหาย รวมถึงดูแลการเยียวยาและฟื้นฟูผู้เสียหาย ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และการเงิน นอกจากนี้ คณะกรรมการมีอำนาจในการกำหนดมาตรการป้องกันและการทำความผิดซ้ำ ตรวจสอบข้อร้องเรียน และติดตามสถานการณ์ พร้อมรายงานต่อรัฐบาลและสาธารณชน และยังสามารถแต่งตั้งอนุกรรมการ วางระเบียบค่าใช้จ่าย และออกประกาศตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 19)

ผู้เขียนเห็นว่า การจัดตั้ง “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย” ตามกฎหมายนี้เป็นก้าวสำคัญในการเสริมสร้างกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย โดยมีความโดดเด่นในด้านการบูรณาการหน่วยงานหลากหลาย ทั้งภาครัฐและเอกชน เข้าร่วมทำงานร่วมกัน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายอย่างเป็นระบบ โดยข้อดีของโครงสร้างคณะกรรมการนี้คือ การมีตัวแทนจากหลายภาคส่วน เช่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และองค์กรวิชาชีพ เช่น สภากษัตริย์ศึก และสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานครอบคลุมทั้งมิติทางกฎหมาย ความมั่นคง และการสื่อสารต่อสาธารณะ

อีกทั้งบทบาทหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดยังครอบคลุมถึงการเยียวยาและฟื้นฟูผู้เสียหาย ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และการเงิน ซึ่งแสดงถึงความใส่ใจในสิทธิมนุษยชนและการฟื้นฟูสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายและความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สาธารณชน

ในภาพรวม ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายนี้เป็นแนวทางที่เหมาะสมและจำเป็นในการแก้ไขปัญหาการทรมานและการบังคับสูญหาย ซึ่งถือเป็นปัญหาสิทธิมนุษยชนที่สำคัญในปัจจุบัน แต่ก็ยังต้องติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

บทวิเคราะห์เกี่ยวกับความท้าทายในการป้องกันและปราบปราม

การทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายเป็นปัญหาสิทธิมนุษยชนที่ส่งผลกระทบลึกซึ้งต่อสังคม ไม่เพียงแต่ในแง่ของความทุกข์ทรมานของผู้เสียหายและครอบครัว แต่ยังส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของระบบกฎหมายและความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศ การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมาน

และการประทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 14 สะท้อนถึงความตั้งใจของรัฐในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามกฎหมายฉบับนี้ ยังคงเป็นอุปสรรคที่ต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นในด้านโครงสร้างระบบการปฏิบัติ การบังคับใช้กฎหมาย และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งทั้งหมดนี้จำเป็นต้องได้รับการวิเคราะห์อย่างรอบด้านเพื่อหาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป โดยสามารถวิเคราะห์ได้ตามมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. มิติกฎหมาย

แม้ว่าการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 จะถือเป็นจุดเริ่มต้นของประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาการบังคับสูญหาย แต่ยังคงพบช่องว่างในกระบวนการบังคับใช้ที่ต้องพิจารณา เช่น ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งตำรวจและหน่วยงานยุติธรรม นอกจากนี้ ยังมีปัญหาข้อกฎหมายและแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับการกระทำความผิดในราชอาณาจักรแต่รับโทษในต่างประเทศที่พบว่า มีความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามคำพิพากษาจากศาลต่างประเทศ การบังคับใช้บทลงโทษภายในประเทศไทยมีข้อจำกัดตามมาตรา 8 ซึ่งอาจขัดต่อหลักการไม่ลงโทษซ้ำของกฎหมายระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังการขาดอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงตามมาตรา 22 ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่บันทึกภาพและเสียงขณะควบคุมตัวเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่พบว่าอุปกรณ์ที่จำเป็นในการบันทึกนี้ยังมีไม่เพียงพอ ทำให้เจ้าหน้าที่ประสบความท้าทายในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างครบถ้วน ซึ่งอาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่เผชิญกับข้อกล่าวหาทางวินัยหากไม่สามารถปฏิบัติตามได้ นอกจากนี้ ในส่วนความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชา ที่ตามมาตรา 42 ระบุความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาที่ทราบว่าผู้ใต้บังคับบัญชาอาจกระทำความผิด แต่กฎหมายยังไม่ครอบคลุมกรณีที่ผู้บังคับบัญชาอาจละเลยข้อมูลที่ระบุชัดเจนเกี่ยวกับการกระทำความผิด ทำให้เกิดความไม่สมบูรณ์ในการบังคับใช้กฎหมายและอาจขัดต่ออนุสัญญาระหว่างประเทศ รวมทั้งการขาดกลไกการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายจำเป็นต้องมีกลไกตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อป้องกันการละเมิดซ้ำ

นอกจากนี้ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของเหยื่อและครอบครัว ยังพบว่า แม้กฎหมายจะมีบทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิ แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัด เช่น การขาดการสนับสนุนด้านกฎหมายหรือจิตวิทยา

2. มิติสังคม

ผลกระทบจากการบังคับบุคคลให้สูญหายไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเหยื่อโดยตรงเท่านั้น แต่ยังสร้างผลกระทบทางจิตใจและเศรษฐกิจต่อครอบครัวและชุมชนในระยะยาว เช่น ความสูญเสียทางจิตใจที่ครอบครัวต้องเผชิญกับความเครียดและความไม่แน่นอน ส่งผลต่อสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิต และผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เมื่อสมาชิกครอบครัวสูญหาย อาจสูญเสียแหล่งรายได้หลัก ส่งผลให้เกิดปัญหาทางการเงิน

3. มิติสิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลจากการบังคับสูญหาย (ICPPED) ได้แสดงเจตจำนงในการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทาย เช่น การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานซึ่งการปฏิบัติตามอนุสัญญาจำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐและองค์กรระหว่างประเทศ และความไม่ชัดเจนในกระบวนการรายงานและติดตามผล ซึ่งการรายงานข้อมูลต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติยังมีความล่าช้า ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของนานาชาติ

นอกจากนี้ ในมิตินี้มีความท้าทายของหน่วยงานที่ขับเคลื่อนภารกิจ กล่าวคือ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (กคส.) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคนสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ปรับปรุงกฎระเบียบ และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม กรมคุ้มครองสิทธิฯ เผชิญกับความท้าทายในการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพในหลายด้าน ดังนี้

1) การเตรียมพร้อมทางทรัพยากรและเทคโนโลยี กฎหมายนี้กำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงในการจับกุมและควบคุมตัว เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่การจัดหาอุปกรณ์ยังมีข้อจำกัด รวมถึงงบประมาณที่ต้องใช้สำหรับการติดตั้งและบำรุงรักษาอุปกรณ์เหล่านี้ ซึ่งบางส่วนยังไม่เพียงพอ ทำให้การปฏิบัติตามกฎหมายมีความท้าทายในการบังคับใช้อย่างครบถ้วน (กรมสอบสวนคดีพิเศษ)

2) การสร้างความโปร่งใสและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากสาธารณชนคาดหวังให้มีการตรวจสอบและติดตามการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเป็นธรรม กรมฯ จึงจำเป็นต้องสร้างกลไกที่โปร่งใสและได้รับความเชื่อมั่นจากสังคม ซึ่งต้องอาศัยการอบรมและปรับปรุงกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐในหลายระดับ (Yongstar, 2022)

3) ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไม่สามารถดำเนินการได้เพียงลำพัง ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) หน่วยงานด้านสาธารณสุข และองค์กรภาคประชาชน จึงเป็นสิ่งจำเป็น กรมฯ ได้มีการหารือร่วมกับหน่วยงานเหล่านี้เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติและขยายการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายนี้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแม้จะมีความพร้อมระดับหนึ่งในการรับภารกิจนี้ แต่ต้องพัฒนาความพร้อมทางเทคโนโลยี ทรัพยากร และการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กฎหมายนี้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. มิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

4.1 ความตระหนักรู้ของสาธารณชน โดยพบว่า ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในการป้องกันตนเองจากการละเมิดสิทธิ ทั้งนี้ ความตระหนักรู้ของสาธารณชนเกี่ยวกับสิทธิในการป้องกันการทรมานและการกระทำให้นุกคนสูญหายในประเทศไทยยังถือว่าจำกัด เนื่องจากประชาชนทั่วไปมักขาดข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง เช่น สิทธิในการปกป้องจากการทรมานและการถูกควบคุมตัวโดยมิชอบ รวมถึงสิทธิในการติดต่อทนายความหรือครอบครัวเมื่อถูกจับกุม ซึ่งบางครั้งเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ไม่แจ้งสิทธิเหล่านี้อย่างครบถ้วน ทำให้ผู้ถูกควบคุมตัวไม่เข้าใจถึงสิทธิของตนเอง และในหลายกรณี ประชาชนยังไม่ทราบวิธีการร้องเรียนหากตนตกเป็นเหยื่อของการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ก็ได้เริ่มดำเนินการเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชนและจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มความตระหนักรู้ในเรื่องนี้ แต่ยังคงต้องพัฒนามากขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมประชาชนทั่วไปในวงกว้าง

นอกจากนี้ การรณรงค์จากองค์กรต่างๆ เช่น Amnesty International Thailand ช่วยเสริมสร้างความรู้แก่สังคมในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายใหม่นี้ยังต้องการการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากทั้งหน่วยงานรัฐและภาคประชาสังคม เพื่อให้ประชาชนเข้าใจสิทธิของตนเองได้อย่างแท้จริงและสามารถใช้สิทธิเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 การตรวจสอบและความโปร่งใส กระบวนการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐยังเป็นที่ถกเถียง การสร้างระบบที่โปร่งใสจึงมีความสำคัญ ทั้งนี้ ในบางประเทศการกระทำให้นุกคนสูญหายหรือการทรมานเกิดขึ้นในสถานที่คุมขังหรือภายใต้กระบวนการสืบสวนของรัฐ ซึ่งขาดการตรวจสอบจากองค์กรอิสระ

การป้องกันการละเมิดดังกล่าวต้องการความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการให้สิทธิแก่เหยื่อและครอบครัวในการตรวจสอบและเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมาย

4.3 การขาดความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด หลายกรณีการทรมานหรือการทำให้บุคคลสูญหาย ผู้กระทำมักไม่ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเนื่องจากการปกปิด การบิดเบือนความจริง หรือการใช้กฎหมายในการปกป้องตัวเอง สิ่งนี้ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมและกระทบต่อความน่าเชื่อถือของรัฐ

4.4 การเยียวยาผู้เสียหาย การเยียวยาผู้ที่ตกเป็นเหยื่อและครอบครัวเป็นเรื่องที่สำคัญ แต่กระบวนการฟื้นฟูไม่เพียงพอแค่การให้ค่าชดเชยทางการเงินเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงการฟื้นฟูทางจิตใจ การให้การสนับสนุนทางกฎหมายและการรักษาทางการแพทย์ การสร้างกระบวนการเยียวยาที่ครบวงจรและยั่งยืนเป็นสิ่งที่ทำนาย

จากการวิเคราะห์เกี่ยวกับความท้าทายในการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายเป็นหนึ่งในประเด็นที่ทำนายและซับซ้อนในมิติของสิทธิมนุษยชน สังคม และกฎหมาย ทั้งยังสะท้อนถึงความเป็นธรรมและความโปร่งใสของระบบยุติธรรมในประเทศ การจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายตามพระราชบัญญัติฉบับใหม่ แสดงถึงความมุ่งมั่นของรัฐในการเผชิญหน้ากับปัญหานี้อย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเพื่อให้กฎหมายเกิดผลในทางปฏิบัติยังเผชิญกับอุปสรรคมากมาย ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดทางกฎหมาย โครงสร้างระบบการบังคับใช้ และการขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องวิเคราะห์และหาแนวทางในการป้องกันและปราบปรามอย่างรอบด้าน เพื่อสร้างความเป็นธรรมและความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในระยะยาว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การวิเคราะห์ความท้าทายนี้จะพิจารณาในหลายมิติ ได้แก่ มิติกฎหมาย มิติสังคม มิติสิทธิมนุษยชน และมิติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ชัดเจนมากขึ้น

ข้อพิจารณาของผู้เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่หลากหลายต่อความท้าทายดังได้วิเคราะห์ข้างต้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรสิทธิมนุษยชน หน่วยงานภาครัฐ และสื่อมวลชน ควรร่วมมือกันในการสนับสนุนการป้องกันการทรมาน และสร้างความเข้าใจในสิทธิมนุษยชนในสังคม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นทางสื่อสาธารณะ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ได้รับการต้อนรับอย่างกว้างขวางจากองค์กรสิทธิมนุษยชนทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากกฎหมายนี้ถือเป็นก้าวสำคัญที่แสดงถึงความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการป้องกันการกระทำที่โหดร้ายและไร้มนุษยธรรมโดยเจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรสิทธิมนุษยชน Amnesty International และ ICJ ชื่นชมว่าเป็นพัฒนาการที่สำคัญ แต่เน้นว่าการบังคับใช้จริงจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ (พลิชฐ์ คงคุณากรกุล) และการนำไปปฏิบัติจริงเป็นสิ่งจำเป็น

2. พระราชบัญญัตินี้กำหนดความผิดทางอาญาและบทลงโทษที่เข้มงวด เช่น การจำคุกและการปรับสำหรับเจ้าหน้าที่ที่กระทำการทรมานหรือทำให้บุคคลสูญหาย ซึ่งแสดงถึงความสำคัญในการสร้างความรับผิดชอบต่อผู้กระทำความผิดในระดับรัฐ อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายที่ต้องเผชิญ เช่น ความล่าช้าในการบังคับใช้ในบางกรณี โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เคยมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนมาก่อน เช่น จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำเหล่านี้แต่ยังไม่ได้รับการเยียวยาเท่าที่ควร (Amnesty International Thailand, 2024) ทั้งนี้ กฎหมายป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายของไทย

เป็นก้าวสำคัญในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน แม้จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แต่ประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อสังคมย่อมมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญพอ ๆ กับการมีกฎหมาย คือการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดการละเมิดสิทธิระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนได้ (Srisanit, 2023)

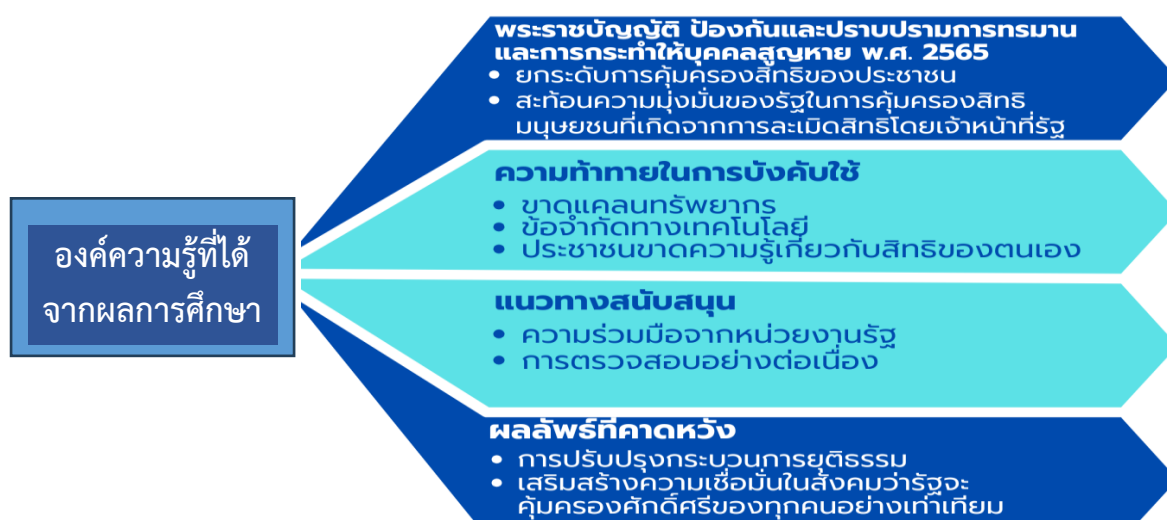
นอกจากนี้ ข้อมูลจากสำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังระบุถึงกรณีร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีอัตราการร้องเรียนที่ค่อนข้างสูง แสดงถึงความจำเป็นในการเฝ้าระวังและความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน (Amnesty International Thailand, 2024)

ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะขององค์กรสิทธิมนุษยชน เช่น Amnesty International และ ICJ ที่ชื่นชมความก้าวหน้าของประเทศไทยในการออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า คำเตือนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายจริงนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะแม้กฎหมายจะมีเนื้อหาที่เข้มแข็ง แต่หากขาดการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพก็ไม่สามารถลดการละเมิดสิทธิได้ ดังนั้น การติดตามผลและประเมินการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ และเห็นพ้องด้วยกับความมุ่งมั่นของหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดบทลงโทษที่เข้มงวดต่อผู้กระทำความผิด แต่ยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับการบังคับใช้ในบางพื้นที่ เช่น จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งประสบปัญหาความล่าช้าและการขาดความโปร่งใส ผู้เขียนเชื่อว่าการสร้างระบบตรวจสอบที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดความขัดแย้งในระยะยาว และเห็นว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันประเด็นสิทธิมนุษยชนให้เป็นที่สนใจของสังคม การนำเสนอข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและต่อเนื่องจะช่วยให้ประชาชนมีความตระหนักรู้และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนขอเสนอแนะว่าสื่อควรมีความรอบคอบในการนำเสนอข่าว เพื่อป้องกันการสร้างความเข้าใจผิดหรือความขัดแย้งเพิ่มเติม

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเชื่อว่าความร่วมมือของทุกภาคส่วน รวมถึงการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากองค์กรต่าง ๆ จะช่วยให้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้อับชญา พ.ศ. 2565 สามารถบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยให้เคารพสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง

สรุป

พระราชบัญญัตินี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างมาตรฐานใหม่ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย แม้จะเป็นก้าวที่สำคัญ แต่การบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานรัฐและการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้อับชญาในประเทศไทย ถือเป็นความสำเร็จก้าวแรกที่สะท้อนความท้าทายและความมุ่งมั่นในการปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการละเมิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐ แม้จะมีความท้าทายในการบังคับใช้หลากหลายประการ เช่น การขาดแคลนทรัพยากร ข้อจำกัดทางเทคโนโลยี และการขาดความตระหนักรู้ของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิของตนเอง แต่กฎหมายนี้ก็เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมและเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมว่ารัฐจะคุ้มครองศักดิ์ศรีของทุกคนอย่างเท่าเทียม

Picture 2: The Body of Knowledge Obtained from the Study

References

- Amnesty International Thailand. (2023). Know the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565. Retrieved November 12, 2024, from <https://shorturl.at/vWZHc>
- Amnesty International Thailand. (2023). Thailand's Torture and Enforced Disappearance Law is an Important Step towards Justice, but Full Enforcement is Necessary. Retrieved November 12, 2024, from <https://shorturl.at/c1Oy1>
- Amnesty International Thailand. (2024). *Understanding the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565 (2022): Everything You Need to Know*. Retrieved November 12, 2024, from <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/1158/>
- Department of Special Investigation. (2024). *The Department of Special Investigation and the Department of Rights and Liberties discuss the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2022*. Retrieved November 12, 2024, from <https://shorturl.at/2m4LR>
- Kongkunakornkul, P. (2021). *Revealing the Statistics of "Torture" in Thailand and the Law on Enforced Disappearances - Torture Is Hope*. Retrieved November 12, 2024, from <https://shorturl.at/fYWD9>
- Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand. (2024). *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: ICCPED*. Retrieved May 16, 2024, from <https://shorturl.asia/voxLg>
- Sarak, D. (2024). *Development of Laws on the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance*. Retrieved August 31, 2024, from <https://shorturl.asia/SB2qC>
- Srisanit, P. (2023). What's in the Law: Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearances Act. Retrieved November 12, 2024, from <https://shorturl.at/iD6gX>

Yongstar, S. (2022) . *Understand the Anti-Torture and Enforced Disappearance Act to Prevent Anyone from Being Disappeared by State Officials*. Retrieved November 12, 2024, from <https://shorturl.at/UGhla>